

Проміжний Звіт
за результатами реалізації
Ініціативи "Модельні суди"
у межах Проєкту
Європейського Союзу
"Підтримка реформ юстиції і
правосуддя в Україні
(ПРАВО-JUSTICE)"

Січень 2021

THIS PROJECT IS FUNDED BY
THE EUROPEAN UNION

Зміст

I. Вступ

II. Дослідження потреб модельних судів

III. Експертні розробки та реалізовані рішення

- Посібник «Модельний суд»
- Стандартні операційні процедури (СОП)
- Візуальна система навігації суду
- Інформаційно-графічні матеріали
- Вебінари, тренінги, навчальні курси
- Безпека суду
- Закупівля безпекового обладнання

IV. Допомога модельним судам у протидії COVID-19

V. Дослідження стану особистої безпеки суддів (опитувальник)

VI. Подальші плани

THIS PROJECT IS FUNDED BY
THE EUROPEAN UNION

I. Вступ

Більша орієнтованість на користувачів судової системи та надання комфортних і професійних судових послуг є ключовими факторами у сучасному підході до управління судовою владою. Тому у 2018 році Проєкт "Право-Justice" запропонував Ініціативу "Модельні суди" (далі – "Ініціатива"), яка полягає у впровадженні низки нововведень (модельних рішень) у пілотних судах (6 судів) по всій Україні.

Мета Ініціативи полягає у вдосконаленні системи організації роботи судів, що передбачає покращення обслуговування клієнтів і надання судових послуг, підвищення якості роботи із вразливими групами населення, які звертаються до суду, підвищення безпеки суддів, працівників апарату та відвідувачів суду, а також пілотного випробування інших сучасних управлінських ініціатив. У рамках Ініціативи уніфіковано стандарти обслуговування клієнтів та судового адміністрування за прикладом сучасних практик європейських країн.

Для ефективної координації впровадження Ініціативи було створено Проєктну Раду за участю представників Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації України, пілотних судів та громадськості.

За рекомендацією Проєктної Ради для реалізації Ініціативи обрано наступні (модельні) суди: Вишгородський районний суд Київської області, Галицький районний суд міста Львова, Ковельський міськрайонний суд Волинської області, Краматорський міський суд Донецької області, Корольовський районний суд міста Житомира, Лозівський міськрайонний суд Харківської області. У цих судах заплановано впроваджувати кращий європейський досвід із судового адміністрування. Планується, що вдалий досвід модельних судів буде поширений на всі українські суди.

На сьогодні над Ініціативою «Модельні суди» працює група експертів з Фінляндії, Франції, Литви, Польщі, Швеції, Румунії, Нідерландів, Вірменії, Великобританії та України під керівництвом головної міжнародної експертки з питань судової реформи Проєкту «Право-Justice» Анни Адамської-Галлант.

II. Дослідження потреб модельних судів

Ініціатива “Модельні суди” передбачає детальний опис заходів (модельні рішення), які рекомендуються до застосування працівниками апарату суду для вирішення конкретних проблем, які виникають під час щоденного функціонування суду. Моніторинг та дослідження наявних проблем здійснили міжнародні та національні експерти на початковому етапі впровадження Ініціативи.

Для цього команда експертів відвідала ряд українських судів, у тому числі пілотних, провела низку зустрічей із українськими суддями і юристами-практиками, представниками громадськості, зокрема, громадських організацій, які працюють із особами з інвалідністю. Також експерти врахували рекомендації осіб, безпосередньо залучених до здійснення правосуддя.

Між іншим, експерти зазначають, що сприйняття судової системи громадськістю – є важливою складовою управління судом, а загальне позитивне враження від судового приміщення є ознакою ефективності та належної організованості системи. Це сприяє позитивній оцінці судової влади в цілому, що, у свою чергу, є складовим елементом верховенства права, та спонукає поважати судову систему та дотримуватися правопорядку.

Окрім того, експерти Проєкту провели дослідження стану особистої безпеки працівників судової системи шляхом всеукраїнського онлайн опитування «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду» (детальніше в розділі V) та розробили на його основі низку практичних рекомендацій щодо покращення заходів забезпечення безпеки суддів та працівників апаратів судів.

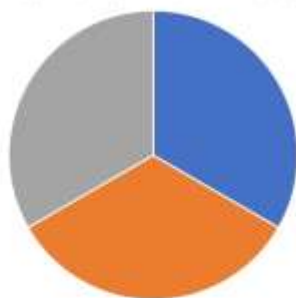
Приклади наявних проблем та запропонованих (модельних) рішень

Під час проведення моніторингу потреб пілотних судів, експерти виявили відсутність уніфікованого підходу до організації інтегрованої рецепції суду, як першого контактної пункту користувача системи правосуддя з працівниками апарату суду задля отримання необхідної інформації. Зокрема, інтегрована рецепція суду в той чи інший спосіб функціонувала лише у двох з шести пілотних судів. Необхідність її впровадження та діяльність за чіткими алгоритмами була визнана представниками усіх модельних судів.

Інтегрована рецепція суду

Чи функціонує IPC у Вашому суді?

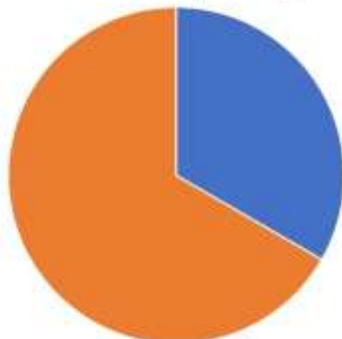
■ Так, повністю (2 суди) ■ Ні, відсутня (2) ■ Так, але частково (2 суди)

Схожою була ситуація з наявністю зручного ознакування. Інформаційні таблички (зовнішні, внутрішні та навігаційні) були наявні лише у двох судах. Водночас, варто відзначити, що якісне ознакування полегшує пошук місця проведення судового засідання, підвищує загальний рівень безпеки в будівлі суду та підсилює відчуття довіри серед учасників судового провадження до системи правосуддя в цілому.

Вказівники в будівлі

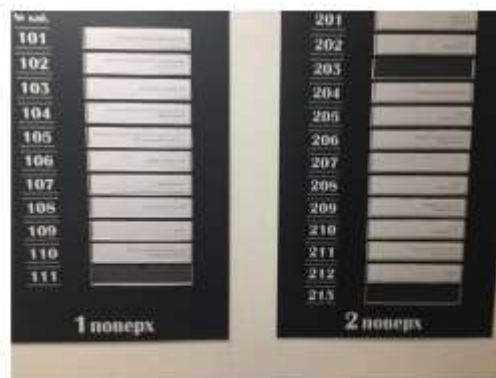
Який стан ознакування суду?

■ Забезпечено повністю (2) ■ Потребує заміни/повернення (4)

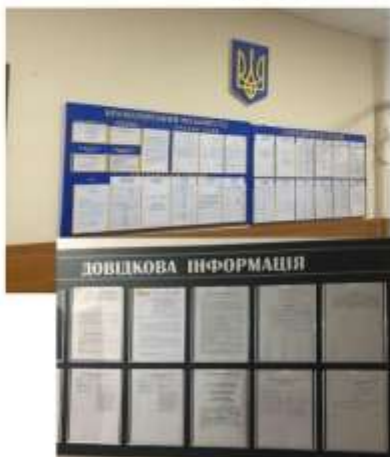
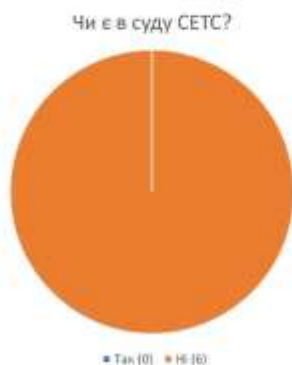

Вказівники (ознакування)

У всіх шести модельних судах інформування щодо розкладу судових засідань відбувається у традиційний спосіб – щоденний список з переліком судових засідань із зазначенням порядку справ, які слухатимуться у цей день, розміщуються на дошці оголошень у вестибюлі будівлі суду. Система електронних табло суду, яка б відображала інформацію, що оновлюється у режимі реального часу, відсутня. Водночас невідкладне інформування про затримку у розкладі є дуже бажаною опцією, яка значною мірою впливає на довіру та сприйняття особою правосуддя в цілому.

Система електронних табло суду

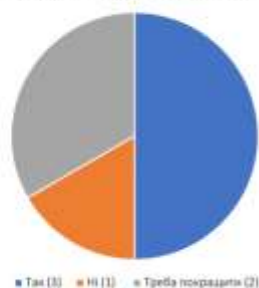

Тривожна кнопка

Обладнання та процедури, які застосовуються в надзвичайній ситуації, давали працівникам апарату суду відчуття, що вони не залишаться сам на сам в разі потреби. Психологічну необхідність мати таку опцію можна добре проілюструвати дослідженням, що називається «синдромом тривожної кнопки»: сама лише доступність «тривожної» кнопки заспокоює людину і змушує її не думати про можливість нападу.

Тривожна кнопка

Чи забезпечено працівників суду можливість оперативного викликати охорону?

III. Експертні розробки та реалізовані рішення

Ініціатива “Модельні суди” спрямована на вдосконалення ергономіки будівель судів та покращення рівня клієнтоорієнтованості, безпеки, комфортності та ефективності судової системи з метою посилення довіри суспільства до українського правосуддя.

Модельні рішення Ініціативи впроваджуються шляхом розробки у співпраці з українськими партнерами Стандартних операційних процедур (СОП), інструкцій та навчальних програм, основних на кращому міжнародному досвіді. Їх імплементація відбувається також через семінари та тренінги, організовані в різних регіонах України. Через обмеження, накладені після спалаху COVID-19, ряд семінарів та тренінгів були адаптовані до онлайн-формату і проведені у формі вебінару.

Напрацювання в сфері покращення рівня комфорту і безпеки суду

Посібник "Модельний суд"

- 3 розділи: надання судових послуг, безпека суду, робота в кабінетах і залах судових засідань
- зібрано кращі модельні рішення для судів
- розроблено СОПи

Вебінари і тренінги

- практичні аспекти реалізації модельних рішень
- найбільш релевантні теми
- 2000+ учасників з більшості судів та Служби судової охорони

Зручне ознакування суду

- виготовлено для 3 судів
- у процесі для 6 установ
- СОП і Гайдлайн з коректного ознакування

5 анімаційних відео

- Пояснення судової системи для користувачів суду «простою мовою»

THIS PROJECT IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

Посібник «Модельний суд»

Розпочинаючи з 2018 року, команда міжнародних та національних експертів Проєкту у співпраці з представниками Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації, юридичної спільноти та громадськості розробили

Посібник “Модельний суд” задля стандартизації та уніфікації кращих (модельних) рішень в різних сферах судового адміністрування.

Посібник було створено для усіх працівників судової системи України, які в той чи інший спосіб беруть участь у процесах управління судами: від етапу планування та будівництва нового чи переобладнання вже існуючого суду, до виконання щоденних функцій, які здійснюють як професійні судді так і працівники апарату суду.

Відтак, підручник містить напрацювання щодо ефективного використання простору та належного обладнання приміщень суду (ергономічна складова), застосування інноваційних технологій під час управління, обслуговування та забезпечення безпеки суду, в тому числі працівниками Служби судової охорони (безпекова складова), а також забезпечення умов для комфортних, професійних і безпечних відносин між суддями, працівниками апарату суду та громадянами України – користувачами судових послуг (клієнтоорієнтована складова). Загалом, такі модельні рішення описують доступ до будівлі та залів судових засідань відвідувачів суду; розумне планування залів судових засідань, оперативне надання інформації у зонах очікування відвідувачів суду, розумне зонування будівлі суду, сприятливі для продуктивної роботи кабінети і приміщення для працівників апарату суду та суддів та інше.

Посібник структуровано відповідно до трьох взаємопов'язаних сфер діяльності суду, які надалі називаються стовпами: надання судових послуг, не пов'язаних з процесом здійснення правосуддя; безпека суду; ефективна організація адміністративних процесів. Наразі фіналізується розділ присвячений питанням удосконалення кадрової політики у суді.

Експерти розробили кожне рішення на основі очікувань безпосередніх користувачів судової системи, тобто представників української судової влади та громадськості, а також спираючись на власний практичний досвід і знання кращих світових практик.

Рішення представлено у простий та зрозумілий спосіб, із акцентом на їх функціональний аспект, а також на їхні потенційні можливості та перспективи використання користувачами судової системи. Опис кожного із рішень доповнено обґрунтуванням важливості його застосування, із окремим посиланням на основні функції правосуддя. Відповідальні посадові особи можуть брати такий опис за основу

під час розробки технічних вимог для придбання товарів чи послуг, необхідних для запровадження конкретного модельного рішення у власних судах.

Стандартні операційні процедури (СОП)

СОП (інструкції) роз'яснюють процедуру виконання працівниками апарату суду дій, що мають на меті досягнення у повсякденній роботі найвищого рівня ефективності (комфортності) з найменшими ресурсними затратами, чим дозволяють контролювати якість надання послуг та забезпечувати належне і вчасне виконання адміністративно-управлінських завдань.

Окрім того, СОПи надають працівникам судової системи точну інформацію про вимоги до завдань і визначають конкретні критерії оцінки такого виконання, що автоматично виключає суб'єктивізм, можливість їх неоднозначного тлумачення різними суб'єктами і застосування необґрунтованих дисциплінарних стягнень.

Пілотне застосування СОПів у модельних судах засвідчило, що після їх затвердження українськими органами судової влади, таке рішення має бути розповсюджено в усіх судах України.

Станом на січень 2021 року, експертами Ініціативи вже розроблено низку СОПів, більшість з яких наразі проходять експертну оцінку, однак деякі частково вже імплементовані в повсякденну діяльність модельних судів.

1. Стандартна операційна процедура (інструкція) №1 «Ознакування приміщень у суді» та «Візуальна система навігації для український судів (Гайдлайн)».

Ці СОП визначають загальні правила та порядок ознакування приміщень у суді за допомогою інформаційних табличок з огляду на кращі міжнародні практики, у тому числі, стандарти щодо їх інклюзивності, регламентує зміст, дизайн і пріоритетну кольорову гаму.

Довідково:

Дане рішення імплементовано у трьох модельних судах, для яких виготовлені інформаційні таблички та бейджі:

- *Корольовського районного суду міста Житомира;*
- *Лозівського міськрайонного суду Харківської області;*

- Краматорського міського суду Донецької області.

Станом на січень 2021 року дане модельне рішення також впроваджується у таких модельних судах:

- Вишгородському районному суді Київської області;
- Галицькому районному суді міста Львова;
- Ковельському міськрайонному суді Волинської області, а також судових установах, що не належать до модельних судів, однак знаходяться з ними в одному приміщенні та виявили бажання впровадити модельне рішення щодо ознакування:
- Богунський районний суд м. Житомира.

2. Стандартна операційна процедура (інструкція) №2 «Організація та функціонування інтегрованої рецепції суду»

СОП визначає загальні правила, порядок організації та функціонування інтегрованої рецепції суду, встановлює перелік правил поведінки для працівників апарату суду щодо їхніх дій як у повсякденних, так і в кризових ситуаціях, та є реалізацією модельного рішення спрямованого на підвищення рівня клієнтоорієнтованості суду.

Інструкція пройшла процедуру узгодження із Державною судовою адміністрацією України, у зв'язку з чим наразі знаходиться на стадії впровадження та фактичної апробації у модельних судах, зокрема через впровадження відповідного модельного рішення у Вишгородському районному суді Київської області та Галицькому районному суді м. Львова. Станом на січень 2021 року розпочаті формальні процедури закупівлі послуги із створення ІРС у вказаних двох судах.

Довідково:

Інтегрована рецепція суду (ІРС) – це структурний підрозділ апарату суду, що забезпечує перше спілкування відвідувачів суду з працівниками апарату суду, здійснює прийом і реєстрацію, облік, організацію документообігу і зберігання вхідної та вихідної документації, проводить базові неюридичні консультації, обробляє первинні запити та надає інші судово-адміністративні послуги для клієнтів судової системи.

IPC має стратегічне значення, адже воно забезпечує не тільки можливість надання працівниками апарату суду комплексної допомоги відвідувачам суду з моменту їхнього входу до будівлі суду, але і сприяє вчасному виявленню підозрілої поведінки та можливості розумного контролю за потоком відвідувачів суду.

Діяльність IPC повинна сприяти оптимізації навантаження на працівників апарату суду через мінімізацію прямої взаємодії відвідувачів суду з працівниками апарату суду (окрім IPC), до сфери повноважень яких не входить первісне спілкування з відвідувачами суду, у тому числі, у зв'язку з передачею IPC частини функцій канцелярії суду.

3. Стандартна операційна процедура (інструкція) №3 «Служба підтримки вразливих користувачів судових послуг»

СОП визначає загальні правила, порядок організації та функціонування Служби підтримки **вразливих користувачів судових послуг**, яка функціонує на базі суду, а її завданням є надання комплексних послуг вразливим категоріям користувачів судової системи, зокрема потерпілим та свідкам до, під час їх участі у судовому процесі та безпосередньо після прийняття остаточного судового рішення, з метою забезпечення необхідної моральної підтримки та психологічної допомоги, у тому числі шляхом перенаправлення до третіх осіб (професіоналів), що надають відповідні послуги, враховуючи особливості кожної конкретної справи.

Довідково:

Служба підтримки вразливих користувачів судових послуг (СПВКСП) серед іншого покликана вживати необхідних заходів з метою захисту користувачів судової системи, зокрема у частині запобігання від небажаних контактів потерпілих/свідків з особами, що підозрюються/обвинувачуються у вчиненні відповідного злочину, в разі потреби залучаючи працівників Служби судової охорони.

Потерпілі/свідки, які потребують допомоги, повинні отримати її за допомогою СПВКСП. Наскільки це можливо, Служба має співпрацювати із волонтерами, які надають відповідні послуги допомоги. Участь волонтерів не поширюється на випадки, коли законодавство вимагає залучення державних перекладачів або містить інші спеціальні обмеження чи вимоги, щодо осіб які залучаються.

Візуальна система навігації суду

З метою покращення інформаційної доступності судових установ та підвищення рівня їх візуального сприйняття відвідувачами судів у межах Ініціативи «Модельні суди» робочою групою за участі експертів Ініціативи, Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державною судовою адміністрацією України, громадськими організаціями, які представляють інтереси вразливих груп, розроблено «Візуальну систему навігації для українських судів (Гайдлайн)» та стандартну операційну процедуру (інструкцію) «Ознакування приміщень у суді», які:

- визначають загальні правила та порядок ознакування приміщень у суді за допомогою інформаційних табличок з огляду на кращі міжнародні практики.
- містять детальну інформацію про фірмові кольори, шрифти, графічні деталі та опис їх розташування на інформаційних табличках, які використовуються у судах, а також рекомендації щодо їх розмірів та матеріалів.

Якісне ознакування полегшує пошук місця проведення судового засідання, підвищують загальний рівень безпеки в будівлі суду та підсилює відчуття довіри до системи правосуддя серед учасників судового процесу.

При проектуванні та виготовленні інформаційних табличок за основу брали наступні рекомендації:

- конкретність та чіткість;
- наближеність до локації;
- ввічливість та доречність;
- зручність: бажана поведінка/дія не повинні вимагати необґрунтованих зусиль;
- наочність і читабельність;
- лаконічність та інклюзивність;
- контрастність;
- доступність інформації для людей із вадами зору.

Розробниками системи візуальної навігації також було дотримано вимоги інклюзивності, зокрема щодо супроводження вказівників тактильною версією та/або версією зі шрифтом Брайля. Водночас за рекомендацією міжнародних експертів із дотримання прав вразливих груп користувачів суду - дизайн ознакування враховує кращі практики поєднання кольорів і використовує пастельні відтінки, що не викликає надмірну тривожність, зокрема в осіб із аутизмом.

Більше того, в процесі розробки експертами Ініціативи проводилися фокус-групи з різними категоріями відвідувачів суду, в тому числі вразливими групами осіб, та представниками відповідних громадських організацій, з метою безпосереднього залучення усіх зацікавлених осіб до вироблення найкращого (модельного) рішення.

У Гайдлайні представлено чотири кольори, різні розміри табличок, зручні шрифти та кеглі, які суд може обрати на власний розсуд і використати їх заповнивши власні дані.

Розроблена візуальна система ознакування для судів України доступна та зрозуміла для відвідувачів, що є черговим кроком для покращення доступу громадян до суду та підвищення зручності та рівня безпеки у будівлях судів.

Презентація та обговорення уніфікації напрацьованих рекомендацій за результатами проєкту «Зручний суд» та розробки єдиного брендбуку судової влади

для інформаційного забезпечення приміщень судів міста Києва (USAID)/Модельні суди («Право-Justice») відбулася під час Шостого засідання Міжнародної консультативної ради при Вищій раді правосуддя, що відбулося 5 лютого 2020 року.

380 табличок з шрифтом Брайля і 130 бейджів для працівників вже виготовлені для трьох модельних судів:

- Корольовського районного суду міста Житомира,
- Лозівського міськрайонного суду Харківської області та
- Краматорського міського суду Донецької області.

Станом на грудень 2020 року оголошено закупівлю послуги із виготовлення інформаційних табличок та бейджів для ще 4 судів.

Інформаційно-графічні матеріали

Експертами Ініціативи «Модельні суди» розроблено низку інформаційно-графічних матеріалів, а саме:

7 анімаційних відеороликів:

- «Що таке судова система України»;
- «Судове засідання: учасники та правила поведінки»;
- «Судова повістка»;
- «Неявка у судове засідання»;
- «Е-суд»;
- Ініціатива «Модельні суди»;
- Медіація.

Інформаційний буклет:

«Пам'ятка потерпілого у кримінальному провадженні»

Зазначені матеріали покликані підвищити поінформованість населення щодо судової системи України, роз'яснити базові поняття судового процесу, пояснити права, гарантії та обов'язки учасника судового провадження та окреслити загальний алгоритм дій при взаємодії із судами.

Між іншими, цей інформаційний буклет не лише дає базові рекомендації та роз'яснює алгоритм дій у випадку, вчинення щодо особи кримінального правопорушення, а також включає інформацію про специфіку поведіння потерпілого у межах кримінального провадження, доступно роз'яснює процедуру отримання статусу потерпілого, пояснює куди звертатись за безоплатною правовою допомогою та розповідає про окремі аспекти правового статусу потерпілого, зокрема які є права та обов'язки у потерпілого, наприклад про відгодування шкоди, примирення тощо.

Буклети були надруковані накладом 2 тисячі примірників, та направлені у 6 модельних судів для поширення серед громадян через інтегровану рецепцію суду.

Вебінари, тренінги, навчальні курси:

Підвищення обізнаності про рішення Ініціативи "Модельні суди" та їх популяризація серед українських суддів, працівників апарату суду та представників Служби судової охорони реалізується шляхом проведення навчань та тренінгів. Через обмеження, накладені після спалаху COVID-19, ряд семінарів та тренінгів були пристосовані до онлайн-формату та проведені у форматі вебінару.

Вебіари. Загалом, за період з квітня по грудень експертами Ініціативи було проведено 7 міжнародних вебінарів, у яких взяло участь більше 2000 представників судової гілки влади та Служби судової охорони з усієї України.

Тематика вебінарів:

- «Ефективність команди під час дистанційної роботи».
- «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду».
- «Доступ до правосуддя для вразливих груп користувачів суду».
- «Цифрова безпека: як не потрапити в пастку інформаційних технологій».
- «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду на транспорті».
- «Клієнтоорієнтований суд: кращі практики».
- «Судова безпека в умовах порушення громадського порядку».

За результатами вебінарів учасники отримали офіційні сертифікати.

Цифрова безпека: як не потрапити в пастку інформаційних технологій

IT-рішення для захисту персональних даних та службової інформації

Практичні аспекти захисту даних та цифрової безпеки у Gmail, Facebook, Instagram, Telegram

Рафал Дунал
міжнародний експерт Проєкту ЄС «Право-Justice» з питань IT-технологій (Польща)

15 травня 2020 року

Анастасія Апетик
експертка з інформаційних прав та безпеки ГО «Експертний центр з прав людини»

THIS PROJECT IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

PRAVO-JUSTICE

Тренінги:

Проєктом ЄС «Право-Justice» спільно з Українським науково-практичним центром екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Міністерства охорони здоров'я України, та його регіональними центрами протягом листопада проведено серію з 8 одноденних тренінгів з надання домедичної допомоги для суддів, працівників апарату суду та співробітників Служби судової охорони 6 модельних судів та 2 тренінги

для Центрального апарату Служби судової охорони та Територіального управління Служби судової охорони в м. Києві та Київській області (загалом більше 100 учасників).

Всі учасники отримали сертифікати про кваліфікацію рівня «Basic Life Support» міжнародного зразка від European Resuscitation Council.

Навчальні курси:

1. **«Підготовка тренерів з впровадження сервісів для вразливих категорій користувачів суду»**, навчальний курс розроблений експертами Проекту ЄС «Право-Justice» та імплементований в межах реалізації Ініціативи «Модельні суди».

Метою курсу є підготовка фахівців, які в подальшому зможуть передати набуті спеціальні знання та навички своїм колегам задля поширення кращих європейських практик із забезпечення доступу до правосуддя для вразливих користувачів суду. Програма розроблена для суддів, працівників апарату суду, прокурорів, представників Національної поліції України та системи безоплатної правової допомоги.

Протягом липня – серпня експертами Проекту було реалізовано академічну частину даного курсу (8 навчальних вебінарів) та протягом вересня – дистанційну частину, яка полягала у розробці випускних проєктів щодо впровадження у судових установах сервісів для вразливих користувачів суду.

Учасниками курсу стали 36 осіб, серед яких 26 фахівців було відібрано конкурсною комісією Проекту за результатами оцінювання апікаційних заявок 49 зацікавлених осіб, а 10 фахівців – делеговано від Національної поліції України, Національної школи суддів України, Тренінгового центру прокурорів України та Центрів з надання безоплатної правової допомоги.

За результатами оцінювання випускних проєктів, під час заключної конференції "Впровадження сервісів для вразливих користувачів суду" учасники навчального курсу отримали Сертифікати Ініціативи, що підтверджують їх право бути тренерами із впровадження сервісів для вразливих категорій користувачів суду.

2. Онлайн курс-інтенсив "Модельні рішення для комунікації українських судів", розроблений експертами Проекту ЄС «Право-Justice» в межах реалізації Ініціативи «Модельні суди» для представників українських судових інституцій.

Метою курсу є вивчення кращого європейського та українського досвіду судової комунікації та відпрацювання набутих знань та навичок в процесі виконання практичних кейсів, а також у подальшій повсякденній професійній діяльності.

Протягом жовтня-листопада 2020 року експертами Проекту ЄС «Право-Justice» було проведено 6 міждисциплінарних вебінарів, у яких взяли участь 41 учасник (судді-спікери, прес-секретарі, помічники суддів) з 23 областей України. Відбір учасників здійснювався конкурсною комісією за результатами оцінювання понад 200 апікаційних заявок.

По завершенню навчального курсу, всі учасники отримали Сертифікати Ініціативи «Модельні суди» про його успішне проходження.

Волонтерська служба у судах. Спільно із Координаційним центром з надання правової допомоги ведеться робота щодо розвитку системи надання послуг для вразливих груп користувачів суду, зокрема у частині впровадження служби волонтерських послуг у Лозівському міськрайонному суді Харківської області та Малиновському районному суді міста Одеси.

У вересні 2020 року за підтримки Проєкту ЄС «Право-Justice» між Регіональним центром з надання безоплатної правової допомоги в Одеській області, Факультетом адвокатури Національного університету "Одеська юридична академія" та Малиновським районним судом Одеської області було підписано меморандум про співпрацю, відповідно до умов якого сторони домовилися про впровадження служби волонтерів у судах, а саме:

- Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги в Одеській області виступає координатором щодо комунікації та налагодженню зв'язків між судом, студентами-волонтерами суду та його відвідувачами.

- Факультет адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» залучає студентську молодь, яка має мотивацію, професійній здібності та можливість здійснювати волонтерську діяльність у суді партнерів.

- Малиновський районний суд Одеської області виступає модельним судом у реалізації проєкту «Служба волонтерів у судах». Суд залучає менторів-наставників та будь-яких інших релевантних партнерів, які проводять навчання кандидатів на статус волонтера, а також навчають їх техніці безпеки та деяким аспектам роботи суду, для забезпечення їх подальшої комфортної діяльності у межах суду.

У грудні 2020 року було підписано Меморандум про співпрацю між Лозівським міськрайонним судом Харківської області, Первомайським центром надання безоплатної вторинної правової допомоги та комунальним закладом «Лозівський ліцей №10» Лозівської міської ради Харківської області.

За умовами Меморандуму, учні зазначеного ліцею приймуть участь у реалізації проєкту «Служба волонтерів у судах», навчатимуться основам комунікації в суді та принципам роботи волонтерської служби в судових установах. Первомайський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги буде відповідальним за координацію діяльності волонтерської служби та навчання волонтерів. У свою чергу, Лозівський суд братиме участь у навчанні та підготовці учасників, шляхом забезпечення менторів-наставників для волонтерів та надання подальшого сприяння у організації волонтерської служби на базі суду .

Задля реалізації зазначеної ініціативи експертами Проєкту ЄС «Право-Justice» розроблено концепцію навчального онлайн-курсу «Служба волонтерів у судах», яка

погоджена представниками Координаційного центру з надання правової допомоги. Імплементція даного навчального курсу запланована на 2021 рік.

Безпека суду

Ініціатива активно сприяє зміцненню потенціалу Служби судової охорони (далі – ССО). Експертами Проекту ЄС «Право-Justice» було проведено національне опитування щодо безпекових потреб у судовій владі, за результатами якого було підготовлено низку вебінарів, відповідних інструкцій та навчальних програм для тренінгів. Результати опитування також були представлені зацікавленим сторонам та партнерським організаціям (детальніше про опитування – розділ V).

З урахуванням результатів опитування експертами Проекту був розроблений інтерактивний посібник «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду».

Посібник адресований суддям та працівникам апарату суду, які не є відповідальними безпосередньо за безпекові питання, однак потребують знань, зокрема щодо того, як влаштована та функціонує система безпеки суду та як діяти у надзвичайних ситуаціях. Мета посібника - підвищити обізнаність щодо питань безпеки в цілому, а також спонукати планувати щоденну діяльність з урахуванням міркувань особистої безпеки.

Крім того, за результатами зазначеного опитування національні та міжнародні експерти Проекту ЄС «Право-Justice» виявили наявність латентних порушень правил

безпеки у судовій сфері (деякі типи порушень взагалі ніде не відображаються та не фіксуються) у зв'язку з чим щодо них належним чином не проводиться превенційна робота і, відповідно, не вносяться необхідні зміни до безпекової стратегії суду з огляду на необ'єктивний аналіз тенденцій та закономірностей порушень.

У зв'язку з цим експертами Проєкту ЄС «Право-Justice» була розроблена "Концепція настанов щодо запровадження системи повідомлення про інциденти в діяльності судів та Служби судової охорони".

Концепція визначає загальну стратегію побудови системи повідомлення про інциденти та відповідні кроки щодо поступового її запровадження у діяльність як судів так і Служби судової охорони, а також встановлює зразок форми повідомлення про інциденти суддями та працівниками апарату суду.

Система реєстрації повідомлень про інциденти є необхідною складовою безпеки судів, яка забезпечить якісне вимірювання проблем у судовій безпеці, з якими стикаються працівники суду за звітний період, детальний аналіз яких дозволить вживати об'єктивних (evidence-based) превентивних заходів та, зрештою, більш ефективно реагувати на наявні порушення або потенці загрози судовій безпеці відповідальними за те органами.

Наразі планується презентація концепції для Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації, представників модельних судів і Служби судової охорони з метою планування подальшої спільної роботи по запровадженню системи повідомлення про інциденти в судових установах України.

Закупівля безпекового обладнання

Проєктом розпочато процес підготовки до закупівлі безпекового обладнання для 6 модельних судів у координації з представниками Державної судової адміністрації України, відповідними Територіальними управліннями Державної судової адміністрації України, Служби судової охорони та представниками 6 модельних судів. Загальна сума запланованої закупки 9 млн. грн.

Відповідно до потреб модельних судів передбачена закупівля наступного безпекового обладнання:

- Рентгенівський сканер багажу, посилок, тощо;
- Вертикальний металодетектор на вході для перевірки відвідувачів суду та його встановлення;
- Портативний (ручний) металодетектор (із зарядною станцією);
- Обладнання для системи контролю входу до приміщення та його встановлення;
- Обладнання для здійснення пропуску до будівлі суду за допомогою магнітних карток, його встановлення та інсталяція програмного забезпечення;
- Інспекційні дзеркала для огляду автомобілів.

	Vyshgorod District Court of Kyiv Region	Korolyovskiy District Court of Zhytomyr	Kramatorskiy Court of Donetsk Region	Lozivsky District Court of Kharkiv Region	Galytski Court of Lviv	Kovel City Court of Volyn Region	Signage:
X-ray scanner	Red	Red	Red	Red	Red	Red	There is relevant equipment
Ancillary Service of Registration of X-Ray scanner	Red	Red	Red	Red	Red	Red	There is not enough equipment or equipment does not work well
Walk Through Metal detector	Orange	Green	Orange	Green	Green	Green	There is no any equipment
Handheld metal detector	Green	Red	Red	Red	Red	Red	
Entrance control equipment for entrances	Red	Red	Red	Red	Red	Red	
Card control system for the building	Red	Red	Red	Orange	Red	Red	
Camera surveillance system	Green	Orange	Red	Orange	Green	Green	
Surveillance mirrors for cars	Red	Red	Red	Red	Red	Red	
Signage of the court	Orange	Green	Green	Green	Orange	Orange	
Badge for staff	Red	Red	Red	Red	Red	Red	
Court Security Service	Green	Red	Red	Red	Green	Red	

Оскільки Ініціатива передбачає, серед іншого, використання ІТ-технологій як елемент підвищення клієнторієнтованості та забезпечення безпеки працівників суду, експерти Проекту завершують опрацювання технічної документації для закупівлю здійснення закупівлі програмного забезпечення двох систем – електронний список справ та тривожна кнопка. Відповідні закупівлі будуть фіналізовані протягом наступного звітного періоду.

IV. Допомога модельним судам у протидії COVID-19

З метою захисту життя та здоров'я суддів, працівників апарату суду та відвідувачів суду від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 Проект «Право-Justice» протягом квітня-травня 2020 року здійснив закупівлю та **передав усім модельним судам України засоби індивідуального захисту та дезінфекції** на загальну суму **260 222,52 грн.**, зокрема:

- тришарові захисні маски,
- безконтактні інфрачервоні термометри,
- безконтактні дезінфектори для рук,
- антисептики для рук (для стійок та індивідуальні).

Допомагаємо модельним судам протистояти пандемії COVID-19 в Україні

 <p>x11722</p>	 <p>x6</p>	 <p>x6 + 300л</p>	 <p>x360</p>
<p>Маски медичні 3-шарові</p> <p>Закоши властивості складаються з фільтрувального шару який розташовується між двома зовнішніми шаровими, маска закріплюється на обличчя за допомогою еластичних вушок або петель.</p>	<p>Безконтактний термометр IANWIND LW FT 116</p> <p>Показує температуру тіла людини шляхом вимірювання теплових променів. Швидко та точно, тому результати, автоматичні, надійливі та безпечні.</p>	<p>Безконтактний дезінфектор для рук NEOR C2</p> <p>Випускає рідину інфекційної паростерильної концентрації завдяки відсутності контакту рук з дозатором. Об'єм резервуара заповнений рідиною для антисептики: рідина становить 300л.</p>	<p>Антисептик-гель для рук</p> <p>Призначений для ефективного очищення та надійного захисту рук від вірусів, бактерій та та збудників інфекції. 99.9% – знищення бактерій та вірусів, 70% етилового спирту. З годиною захисту.</p>
 <p>THIS PROJECT IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION</p>		 <p>PRAVO-JUSTICE</p>	

Така допомога покликана мінімізувати ризики розповсюдження COVID-19 в модельних судах, з метою забезпечення роботи судів, оскільки конституційні права громадян на звернення до суду не можуть бути обмежені, а мають реалізовуватись з урахуванням умов існуючого карантину.

Докладна інформація, щодо кількісного розподілу засобів індивідуального захисту та дезінфекції наведена у наступній таблиці.

**Кількість засобів індивідуального захисту та дезінфекції
закуплених Проєктом ЄС «Право - Justice» у рамках Ініціативи "Модельні суди"**

Засоби індивідуального захисту та дезінфекції	Вінгородський районний суд Київської області	Галицький районний суд м. Львова	Ковельський міськрайонний суд Волинської області	Корольовський районний суд міста Житомира	Краматорський міський суд Донецької області	Лозівський міськрайонний суд Харківської області
Захисні медичні маски 3 шарові (50шт/уп.)	28	33	34	54	54	32
Безконтактний інфрачервоний термометр, шт.	1	1	1	1	1	1
Безконтактний дезінфектор для рук на стійці, шт.	1	1	1	1	1	1
Антисептик для рук (для стійки) (5л)	10	10	10	10	10	10
Антисептик для рук індивідуальний (250мл)	41	53	54	82	81	49

Загальна вартість закупки - 260 222, 52 грн.

На запит Голови Служби судової охорони Проєктом у жовтні 2020 року реалізовано закупівлю та передано 250 безконтактних інфрачервоних термометрів для працівників Територіальних управлінь Служби судової охорони України.

№	Розподіл безконтактних термометрів на об'єктах, які охороняються працівниками Служби судової охорони	Потреба, шт
1	Вінницька	21
2	Центральний орган управління	6
3	Дніпропетровська	10
4	Донецька	10
5	Житомирська	6
6	Закарпатська	8
7	Запорізька	5
8	Івано-Франківська	10
9	м. Київ та Київська область	40
10	Кіровоградська	6
11	Луганська	15
12	Львівська	15
13	Миколаївська	10

14	Одеська	15
15	Полтавська	15
16	Рівненська	5
17	Сумська	5
18	Тернопільська	8
19	Херсонська	5
20	Хмельницька	5
21	Харківська	10
22	Черкаська	5
23	Чернігівська	5
24	Чернівецька	10
	Усього	250

V. Дослідження стану особистої безпеки суддів (опитувальник)

У межах Ініціативи протягом березня 2020 року було проведено Всеукраїнське онлайн опитування «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду»

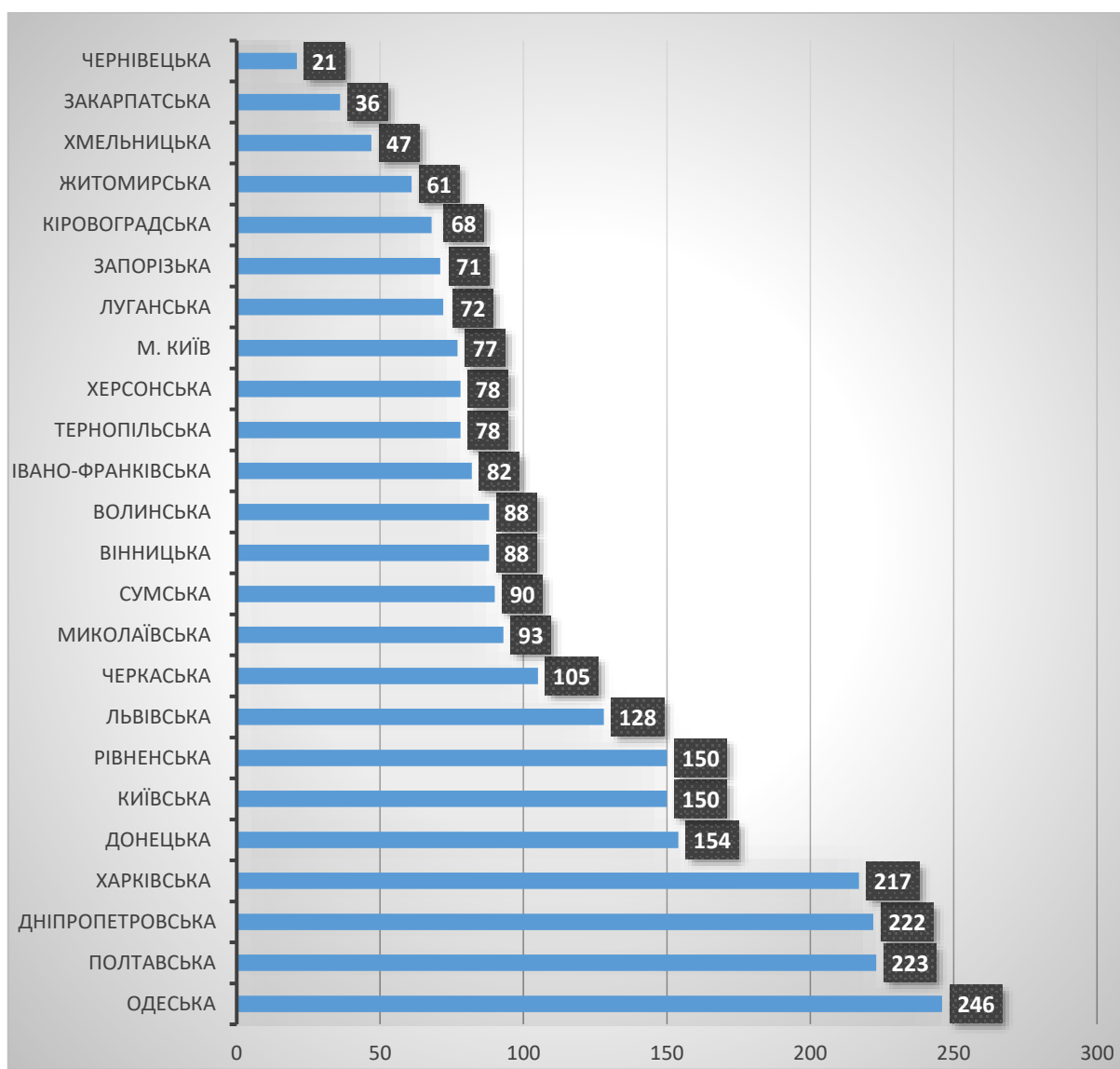
Експерти розробили опитувальник з метою з'ясування поточного стану безпеки у приміщеннях судів та за їхніми межами, встановлення факторів ризику та потенційних загроз, що впливають або можуть негативно вплинути на суддів та працівників апарату у їх професійній діяльності, а також для надання рекомендацій щодо вжиття заходів безпеки з метою поліпшення поточної ситуації та визначення змісту навчання з питань безпеки з огляду на аналіз потреб і кращий міжнародний досвід.

Опитувальник містить 25 запитань, які умовно було розподілено на 6 груп:

- перша група - характеристика респондента;
- друга група - характеристика ризику;
- третя група - процедура повідомлення та реагування на інциденти;
- четверта група - безпека в суді;
- п'ята група - загальні заходи безпеки;
- шоста група - навчання з питань особистої безпеки.

Аналіз результатів опитування

За вказаний період в опитуванні взяли участь **3008** осіб, однак враховуючи різний ступінь інтенсивності заповнення учасниками електронних анкет, до уваги були взяті відповіді та коментарі суддів і працівників апарату суду, які були надані ними станом на **26.03.2020** року.

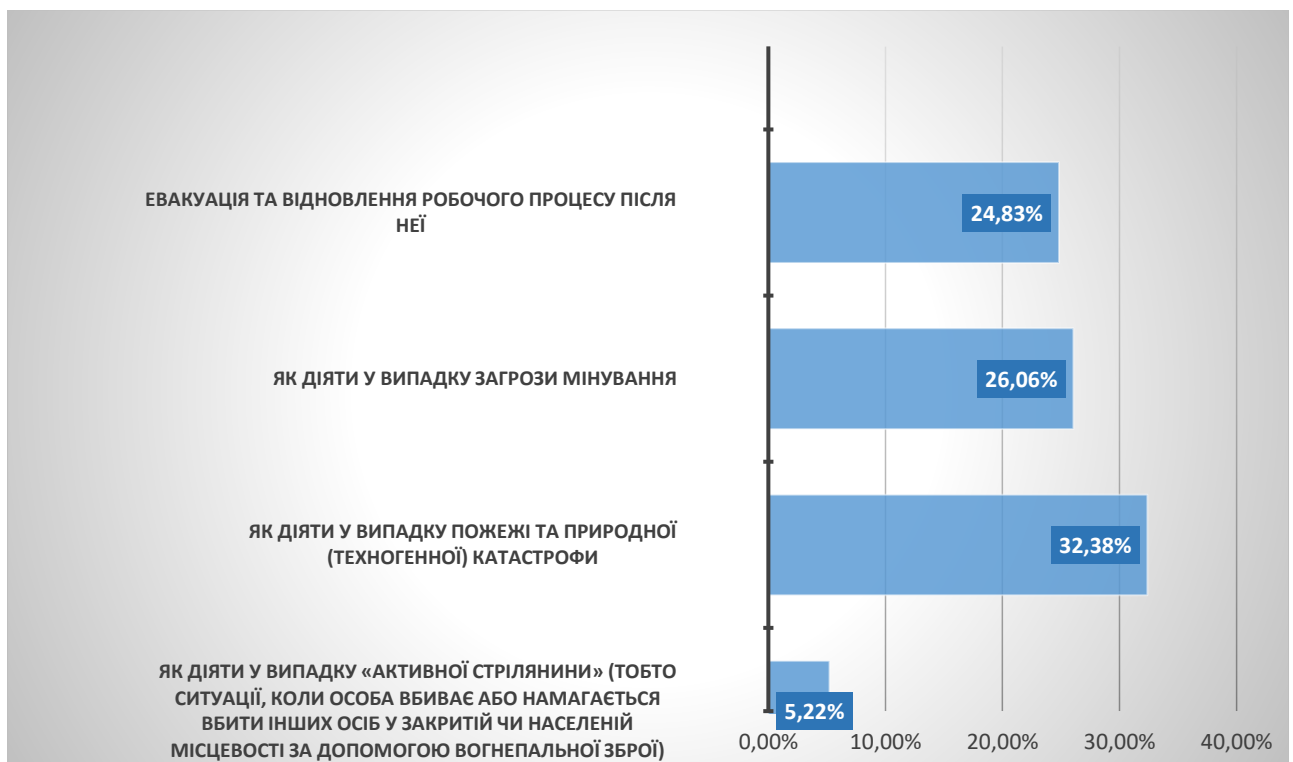

Аналіз коментарів респондентів вказує на той факт, що більшість безпекових побоювань, що виникають у суддів і працівників апарату суду зумовлені:

- масовими заходами біля будівлі суду та наявністю активістів у всередині будівлі;
- розглядом резонансних справ та погрозами на адресу суддів і працівників апарату;

- відсутністю судової охорони, у тому числі відсутність охорони у після робочий час;
- агресивність відвідувачів та осіб, щодо яких здійснюється конвоювання до суду;
- великої кількості повідомлень про мінування суду;
- неналежністю умов праці у т.ч. поганий санітарно-епідеміологічний стан приміщень (побоювання щодо захворювань, на які хворіють відвідувачі та особи, яких конвоюють до суду; відсутність кондиціонування, опалення, грибок на стінах і підвалах тощо).

Остання група запитань мала на меті виявити потреби та побажання суддів і працівників апарату в отриманні знань, вмінь і навичок з питань безпеки. Респондентам було запропоновано обрати з переліку тренінгів ті, у яких вони бажали б взяти участь:

Зазначена інформація стала підґрунтям для розробки програм вебінарів Ініціативи та тренінгових курсів для суддів та працівників апарату суду, які будуть реалізовуватися спільно із Національною школою суддів України.

Висновки та рекомендації опитування

Активна участь в опитуванні представників судової влади за такий короткий проміжок часу вказує на високий рівень очікувань та потреб в забезпеченні як загальної, так і особистої безпеки суддів та працівників апарату суду.

Результати опитування свідчать про потребу забезпечити посилення контролю за відвідувачами будівлі суду, бажання мати ефективний інструментарій повідомлення про безпекові інциденти, у тому числі за допомогою тривожної кнопки в кабінеті та у смартфоні.

У зв'язку з безпековими ризиками і загрозами, виявлено значний запит суддів і працівників апарату суду на:

- забезпечення засобами індивідуального захисту і активної оборони (бронежилети, аерозолі, шокери і вогнепальна (або травматична) зброя) та засобами

для надання домедичної допомоги (аптечки, травматичні набори і автоматичні дефібрилятори);

- обладнання охоронними сигналізаціями власних помешкань;

- облаштування контрольованого доступу до залів засідань та кабінетів, безпечних кімнат;

- інформування про здійснення конвоювання підсудних, у тому числі забезпечення утримання підсудних у скляних доках із системою вентиляції або запровадження інших альтернативних заходів безпеки щодо підсудних під час їх перебування в приміщенні суду.

Між іншим, із результатів опитування не спостерігається високого попиту на вжиття заходів особистої охорони суддів або бажання суддів мати таку охорону у режимі 24/7.

За результатами опитування експертами рекомендовано:

1. Проведення інспектування та інвентаризації всіх приміщень судів на предмет наявності безпекових ризиків, у тому числі наявності/відсутності необхідної кількості особового складу судової охорони, технічного обладнання, виявлення потреб в запровадженні додаткових організаційних заходів безпеки.

2. Забезпечення всіх судів необхідною кількістю особового складу судової охорони з урахуванням виявлених потреб.

3. Налагодження позитивного мікроклімату та взаємодії у відносинах між суддями, працівниками апарату та службою судової охорони, зокрема планування проведення спільних заходів професійного (офіційного) та позаробочого (неофіційного) спрямування.

4. Запровадження у структурі суду або служби судової охорони кабінету психологічної підтримки.

5. Запровадження системи систематичного інформування суддів і працівників апарату про вжиті у суді заходи безпеки, можливості щодо вжиття заходів безпеки поза межами суду, безпечну поведінку та індивідуальні засоби захисту, засоби активної оборони, надання рекомендацій з безпеки після отримання відповідного звернення.

6. Надання в обов'язковому порядку суддям і працівникам апарату, яких залучено до розгляду справи, інформації про інфекційні та інші захворювання підсудного, що можуть передаватися іншим особам та забезпечення відповідних заходів безпеки, у тому числі тимчасового утримання підсудних у скляних доках із системою вентиляції.

7. Систематичне проведення очних та дистанційних навчань з питань безпеки для суддів і працівників апарату суду, тренінгів з питань користування засобами індивідуального захисту, надання домедичної допомоги та користування аптечкою, травматичним набором та автоматичним дефібрилятором, підвищення кваліфікації співробітниками служби судової охорони.

8. З метою виявлення готовності до надзвичайних ситуацій, проведення тренувальних навчань за затвердженими сценаріями по непередбачуваній тривозі.

9. Здійснення комплексного аналізу ситуацій (розбір помилок) неналежної поведінки активістів біля приміщень судів або всередині, загрозливої поведінки осіб, які конвоюються до приміщення суду, а також інших ситуацій, які становили або можуть становити загрозу діяльності суду, суддів і працівників апарату.

10. Запровадження зрозумілої та ефективної системи обробки повідомлень про загрози, оцінки загроз безпеці, обрання та вжиття адекватних заходів безпеки (загальних та/або індивідуальних).

11. Встановлення «тривожної кнопки» на робочому місці, в залах суду та смартфонах суддів і працівників апарату суду.

12. Облаштування контрольованого доступу до залів засідань, кабінетів суддів та безпечних кімнат в суді (зонування приміщення суду).

13. Забезпечення засобами для надання домедичної допомоги (аптечки, травматичні медичні набори і автоматичні дефібрилятори).

14. Запропонувати для вирішення колективом конкретного суду, питання запровадження бейджів із зазначенням на них медичної інформації, зокрема про алергії та групу крові, згоди щодо посмертного донорства (в будь-якому випадку така інформація становить медичну таємницю, є частиною приватного життя, а її надання, є правом особи, а не обов'язком).

Презентація результатів всеукраїнського онлайн опитування «Особиста безпека суддів та працівників апарату суду» відбулась 28 квітня 2020 року.

Участь у заході взяли представники Вищої рада правосуддя, Державної судової адміністрації України, Національної школи суддів України, Ради судді України, Служби судової охорони, міжнародних організацій, Консультативної місії Європейського Союзу, Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні, Програми розвитку ООН в Україні, Координатору проєктів ОБСЄ в Україні, Українсько-Канадського проєкту підтримки судової реформи.

VI. Подальші плани

Нова фаза реалізації Ініціативи передбачатиме:

- Створення майданчика добрих практик з метою впровадження та обміну кращим міжнародним та українським досвідом;
- продовження впровадження модельних рішень Ініціативи в шести пілотних судах та просування модельних рішень Ініціативи серед інших судів України, суддів та працівників апарату суду;
- завершення розробки стандартних операційних процедур (інструкцій) відповідно до Додатку №1 до Посібника «Модельний суд» та подальше їх впровадження шляхом затвердження рішенням компетентних судових органів України;
- впровадження сервісів для вразливих категорій користувачів суду шляхом реалізації проєкту «Служба волонтерів суду» спільно із Координаційним центром надання правової допомоги;
- співпраця з Національною школою суддів України та Службою судової охорони щодо розробки навчальної програми на тему кризових комунікацій для суддів і працівників апарату проведення на її основі відповідних тренінгів та вебінарів;
- поглиблення співпраці зі Службою судової охорони щодо посилення рівня гарантування як персональної безпеки судів, працівників апарату суду, клієнтів суду так і загальної безпеки в судових установах України;

- співпраця із Службою судової охорони щодо удосконалення навчальних програми первинної професійної підготовки співробітників Служби судової охорони з метою втілення кращих практик та передових стандартів підготовки співробітників аналогічних служб Європи в українській судовій системі;
- мережування мапи повноважень органів, відповідальних за забезпечення судової безпеки, а також надання експертної допомоги у їх нормативному удосконаленні;
- закупівля безпекового обладнання для 6 модельних судів;
- закупівля програмного забезпечення для впровадження ІТ модельних рішень (тривожна кнопка, електронний дисплей);

У зв'язку із тим, що інші міжнародні організації також працюють над різними аспектами вдосконалення роботи судів в Україні, існує ризик дублювання/перекриття зусиль. Однак цей ризик можна оцінити як низький, оскільки інші донори здебільшого зосереджуються на окремих аспектах роботи судів, тоді як Ініціатива спрямована на створення повноцінної моделі Суду, який відповідатиме кращим міжнародним стандартам ефективності, клієнтоорієнтованості та зручності, як основоположної складової системи правосуддя України.